

Stručni rad

PROJEKT ASISTENT - NOVA ULOGA

Iva Kaplan

Gimnazija in srednja šola Kočevje

Sažetak

U okvirima natječaja »Asistent« ministarstva obrazovanja za jednu godinu smo zaposlili asistenta. Njegova glavna uloga bila je prisutnost na časovima nastave s namjerom pružiti dodatnu stručnu pomoć učeniku, koji je imao veće poteškoće. Rezultati ovog eksperimenta bili su pozitivni i doprinijeli su poboljšanju školske klime. Uveli smo nove oblike druženja za učenike na školi. U razredu su bili različiti učenici, koji su preko pozitivnog uzora, a da ta osoba nije klasična obrazovno-odgojna autoriteta, brže i lakše usvojili neke društvene norme i pravila u odnosima preko asistenta.

Pomno smo uvodili različite aktivnosti da ne bi zbog prisutnosti asistenta u razredu došlo do stigmatizacije učenika odnosno razreda. Rezultati rada su bili suprotni našim bojaznima: prisutnost asistenta na školi bila je poželjna. Postao je »domaćin« u školskoj knjižnici, kamo su za vrijeme glavnog školskog odmora dolazili u posjetu učenici cijele škole.. S novom ulogom druženja, školski prostor dobiva drugu ulogu i ponekad je lakše izdržati i na časovima i zbog ove komponente.

Ministarstvo natječaja (još) nije ponovilo

Ključne riječi: asistent – nova uloga, klima, prihvaćenost, školski prostor

1. Uvod

Pitanje, koje se uvijek iznova javlja u školskom prostoru, je kako naći ravnotežu između dva pola – između obrazovanja i odgoja.

Na jednoj strani škola pokušava da učenici usvoje nova znanja i vještine, a isto tako im pomaže da upoznaju ne samo svijet i okolinu, nego i sami sebe. Na drugoj strani učiteljima koji su opterećeni kurikulom jednostavno nedostaje vremena za razvoj odnosa koji su itekako važni za razvoj djeteta.

Kako su nam danas informacije nadohvat ruke preko dugmića i ekrana, aktualno je u školstvu razmišljati o pravom značenju onih koji posjeduju i posreduju informacije na jednoj strani, a na drugoj moramo razmišljati o mladima, koji su unatoč tehnologiji odnosno baš zbog tehnologije »pothranjeni« na razini međusobnih odnosa. A pokazalo se, kako je za većinu mladih u doba odrastanja i adolescencije važan osjećaj sigurnosti, kako je važna mogućnost dokazati se u društvu svojim radom, sposobnostima i uspjehom i kako je važno, da si prihvaćen. Sve to bez obzira na razlike, koje postoje među učenicima: različite sposobnosti, specifične potrebe, prošlost, socio-kulturno okruženje i slično. Ali na tom mjestu govorimo i o učenicima, čije porodice pripadaju drugoj kulturi, čiji materinji jezik nije jezik okoline, gdje se susrećemo s problematikom različitih migracija, socijalnog statusa, siromaštva, stigmatiziranosti. A učenicima koji dolaze iz takvih socijalno deprivilegiranih sredina, taj osjećaj sigurnosti, potvrde i prihvaćenosti – uključenosti u društvo još je važniji.

Zacijelo svaka škola nastoji djelovati i na tim područjima, ali uloga učitelja ponekad nije dovoljna da bi mogao svakom učeniku na njemu primjeren način i u dovoljnoj količini pružiti osjećaj sigurnosti, prihvaćenosti i uključenosti u školsku sredinu. To je iznimno važno za učenike, ranjive zbog okruženja, iz kojih dolaze.

S uvođenjem »Asistenta« stvorili smo novu ulogu u školskom prostoru koja nije predstavljala formalnu autoritetu kao što je to nastavnik. Iako je primarna zadaća asistenta bila pomoć učenicima sa specifičnim učnim poteškoćama, njegova je raširena uloga obuhvatila aktivnosti za promjenu međusobnih odnosa između učenika i mijenjanje nekih klišejskih društvenih rutina, koje su vladale među njima. Radni zadaci asistenta bili su vezani na prisutnost, druženje i odnos s učenicima. Planiranje i izvođenje zadataka izvodilo se pod vodstvom školske psihologinje.

U natječaju »Asistent« vidjeli smo i jedinstvenu priliku da pređemo tu prvu, osnovnu granicu pomoći i da pokušamo sagledati koje se nove potrebe javljaju između različitih učeničkih skupina na školi – bili to migranti, Romi, učenici koji trebaju specijalnu pedagošku pomoć, učenici iz različitih socijalnih okruženja, učenici različitih etničkih i vjerskih pripadnosti, nadareni i uspješni učenici ...

Vanjski svijet prelazi školski prag i sa sobom donosi zamisao o kulturnoj raznolikosti i interkulturni komunikaciji u svakodnevnom životu i školi; donosi nam

generacije koje razdvaja i tehnologija i sve veći raskorak između različitih društvenih okruženja i društvene nejednakost [1.].

U nesigurnom svijetu gdje vladaju ambicije, brzi tempo i financijska nesigurnost puno nam puta nedostaje vremena za odnose, a kod mladih nedostaje još i vremena i prilika za razvijanje sposobnosti uspostavljanja odnosa jer virtualni svijet nudi bezkontaktnost. Upravo zbog svega toga željeli smo oblikovati prostor za učenike gdje ih netko očekuje i gdje su dobrodošli za vrijeme školskog obroka. Tako se je s našim asistentom u školskoj knjižnici formirao prostor kamo su dolazili učenici iz svojih skrivenih kutaka i klupa, iza ekrana i ekrančića da bi se družili, osjećali se sigurni i prihvaćeni. Možda je najdragocjeniji rezultat tog projekta to što su se ti osjećaji mogli povezati sa školom.

2. Razrada – Globalizacija i udaljenost

Suvremeno vrijeme donosi nove dimenzije udaljenosti. Pomoću tehnologije i interneta udaljenost između gradova sve je manja. Mladi jako dobro primjećuju da već njihovi mlađi braća i sestre odrastaju u svijetu koji nije jednak onome u kojem su odrastali sami. »Uz to zaboravljamo da mladi možda potpuno drukčije shvaćaju svijet nego naša generacija i da ne prihvaćaju naš svjetonazor,« misle Barle Lakota, A. in Trunk Širca, [1.]. Udaljenosti generacija postaju tako velike da su čak veće i od kulturoloških, jer mi, starije generacije, imamo više zajedničko s pripadnicima svoje generacije iz drugih kultura kao što imamo zajedničko sa mladom generacijom iz svog okruženja. Mlade generacije koje su povezane sa novom tehnologijom imaju prednost. Istodobno je unatoč razvijenoj tehnologiji jaz između bogatih i siromašnih sve veći, migracije su svakodnevna činjenica, a razlike i problemi vanjskog svijeta polako prelaze preko našeg školskog praga.

2.1. Kakva će biti nova uloga škole?

Sadašnja raznolikost učenika u razredu svakako će se povećati u budućnosti, a škola će morati preuzeti na sebe sve veću ulogu u društvu i to ne samo kao institucija za stjecanje znanja, nego kao i prostor gdje je moguće sigurnosti izgraditi osobnost, koja će mladima nuditi definirane i stabilne okvire vlastitog djelovanja u nesigurnom i brzo promjenljivom tehnološkom svijetu [2.].

»Interkulturalnost nije posebna kompetencija, nego je sposobnost zadovoljiti transkulturnu publiku i odražavati visoku razinu pedagoške kompetencije općenito,« kaže Alexandar Krauss [3.] i nastavlja kako ovakav način poučavanja predstavlja najveći stres za nastavnike i da je prioritet briga za nastavnike, njihovo obrazovanje i superviziju.

Isti autor navodi njemačka istraživanja koja su pokazala da djeca iz ranjivih socijalnih sredina ili/i migracijskom prošlošću trebaju više povezivanja i pomoći kod snalaženja u njima novim, nepoznatim okolnostima i pružanja temeljnog osjećaja prihvaćenosti od okoline; da su jednostavno samo prihvaćeni umjesto stigmatizirani kao »poseban primjer«. Ističe i činjenicu da djeca trebaju prostor za izgradnju identitete i vlastite individualnosti i prostor gdje se mogu izraziti njihovi talenti, težnje i dostignuća [3.].

2.2. Odnosi

Anica Mikuš Kos [4.] služi se izrazom »kakvoća života u školi« sa kojim ne misli samo trenutačne sreće i zadovoljstva učenika. U članku za časopis Delo kaže: »Vlastitu sliku o sebi, okolini i svijetu dijete gradi na temelju školskog iskustva i na temelju svih drugih iskustava.« Zatim nastavlja da su dobri socijalni odnosi sa vršnjacima veoma važan zaštitni čimbenik, koji pridonosi k boljemu socijalnome i obrazovnome funkcioniranju učenika. A da je osjećaj vlastite vrijednosti povezan s osjećajem vlastite adekvatnosti, samopouzdanja i samopoštovanja i da je iznimno važan za zdrav psihički razvoj i formiranje uravnotežene osobnosti, mišljenja je dr. Zora Rutar [5.], i dodaje:» ... osjećaj vlastite vrijednosti znači da se osjećamo dostojne i kompetentne, da znamo pravilno djelovati u danim okolnostima, da razumijemo svoje mjesto u svijetu i da znamo uspostaviti odnose s okolinom te da se znamo nositi s novim izazovima i poteškoćama.« Da škola nije samo mjesto na kojem se odvija proces učenja, već je i društveno okruženje s mnogim interakcijama, gdje i učenje i socijalna prilagodba doprinose prilagođavanju školi pretpostavljaju Peklaj i Pečjak [6.]. Saznanje, da postoji povezanost između klime, koja vlada na školi, i uspješnosti učenika, nije novo. Rezultati istraživanja TIMSS 2007 i 2008 u Sloveniji dokazuju da je obrazovni uspjeh đaka i učenika bio viši u onim školama gdje je školska klima bila ocjenjena pozitivnije.

2.3. Projekt Asistent

Ministarstvo za obrazovanje, znanost i sport u Republici Sloveniji raspisalo je natječaj za pomoć učeniku sa specifičnim poteškoćama u učenju za vrijeme nastave. Zauzvrat smo kao škola bili dužni omogućiti zaposlenome asistentu upoznavanje školskog sistema. Pri tom smo imali dosta slobode pa smo za njega odlučili formirati nekoliko različitih uloga. Naime, učenici naše škole dosta su nehomogeni. Dolaze iz različitih kulturnih i socijalnih okruženja, slovenski često nije njihov materinski jezik, dosta učenika u nižim i srednjim zanatskim obrazovnim programima ima specifične poteškoće u učenju i većina njih dolazi sa slabim ocjenama iz osnovne škole i s osjećajem vlastite nesposobnosti i neuspješnosti. S uvođenjem uloge asistenta osjetili smo priliku da poboljšamo školsku klimu i dobrobit učenika.

Učenici različitih sociokulturnih obrazaca mnogo su lakše prihvaćali upućene im »različitosti«, korekcije, vrijednosti i norme u odnosima od asistenta – pozitivnog primjera – nego od klasične obrazovno-odgojne autoritete – nastavnika.

Natječaj je predvidio prisutnost asistenta u razredu za vrijeme nastave s namjerom pomoći učeniku s većim poteškoćama u učenju. Rad asistenta vodila je školska psihologinja, koja je i sastavljala, nadgledavala i dopunjavala listu radnih obaveza. Naš dodatni izazov u projektu imao je za cilj ostvariti prostor za susrete učenika gdje će se osjećati prihvaćene i poželjne, a pri tom smo se nadali da će takvi pozitivni osjećaji utjecati i na školsku klimu i na prihvaćanje škole kao takve. Tako je prisutnost asistenta, njegova mladost, iskustvo, otvorenost i ljubaznost pretvorila školsku knjižnicu u centar druženja gdje se učenike s veseljem očekuje, prihvaća i gdje su poželjni. Pojedini susreti s početka projekta postali su, iznad svih očekivanja, dnevna rutina. Promjena u druženju učenika utjecala je na njihovu povezanost, dala im je osjećaj pripadnosti i da je svaki od njih bitan. Svi su dobili priliku razgovarati s iskusnom, mladom osobom, ali bez straha da će ih ta osoba ocjenjivati ili zahtijevati.

3. Zaključak

Projekt ministarstva školstva »Asistent« bio je uspješan na više razina. Učenici koji ne odlaze kući nakon nastave, nego čekaju pred vratima školske knjižnice za razgovor, dovoljan su argument kako je u školskom prostoru veoma poželjna uloga pojedinca – asistenta, koji svojom prisutnošću i prihvaćanjem osigurava svim učenicima samo potrebnu sigurnost, prihvaćenost i osjećaj da su dobrodošli. S tim eksperimentom školski se prostor malo promijenio ali je stekao još nešto – možda je zbog tih osjećaja ponekad lakše izdržati na nastavi i možda ipak vidim svijet, sebe i druge nekako drukčije u tom prostoru, koji mi pruža sigurnost i prihvaća me.

Uz malo drugačiji pristup školi nudimo učenicima nešto više od samog nastavnog gradiva jer samo takvo znanje i vještine prolazne su i nisu više dovoljne za dolazeću budućnost, nove oblike rada, za napredak i brzinu promjena. Mladi ljudi trebaju i drugačija znanja. Moraju biti čvrsto svjesni svoje vlastite vrijednosti, koja će im omogućiti korak naprijed, korak u promjene koje će od njih zahtijevati život. A taj osjećaj vlastite vrijednosti gradi se i u školi. Zato se dr. Anica Mikuš Kos opravdano pita, da li posvećujemo školskoj klimi dovoljno pažnje: »Kao da je premalo stvarna, nevažna u usporedbi sa količinom nastavnog gradiva i znanja, možda čak i apstraktna karakteristika škole ...?«

Ako se danas mi, odrasli, osvrnemo na stres kojemu smo svakodnevno izloženi na poslu, u privatnom životu ili u borbi za svakodnevno preživljavanje, mogu sa sigurnošću reći da su našem stresu bar djelomično izloženi i mladi, a ujedno su izloženi i svojim stresnim situacijama i strahu od neizvjesne budućnosti. Zato predlažem da škola namjeni mnogo više pažnje tome području – školskoj klimi.

Isto tako ne možemo ni pojedinca razumjeti i shvaćati izolirano od ponašanja drugih, a s kojima taj pojedinac stupa u odnose. Promjena u sistemu primijeti se kao promjena u ponašanju pojedinca. Naime, promjena sistema utječe na pojedinca, na promjenu njegove percepcije odnosa do sebe, do drugih i do svijeta, a isto tako utječe i na njegovo doživljavanje prihvaćenosti i sigurnosti ovdje i sada. I to je dragocjena pouka za budućnost prilagođavanja društvenim promjenama; možda još dragocjenija nego što smo predviđali.

Ministarstvo projekt (još) nije ponovilo.

4. Popis literature

[1.] Barle Lakota, A. in Trunk Širca, N. (2010). Pomen izobraževanja v družbi prihodnosti. URL:<https://repozitorij.upr.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=3441>

[2.] Gaber, S., Kos, Ž. in Tašner, V. (2016). Premene v družbi, spremembe v šoli. Ljubljana: Šolsko polje, letnik xxvii, številka 5–6

[3.] Krauss, A. (2019). Pedagogical and social aspects as multicultural vs transcultural dimensions in schools, ISOB, Germany. Prispjevok predstavljen na International conference - RoMigSc Inclusion of Roma and Migrants in Schools: Training, Open Discussions and Youth Volunteering Activities. Prispjevok pridobljen na konferenci, Zbornik bo objavljen na www.romigsc.eu

[4.] Mikuš Kos, A. (2019) Ne gre le za to, koliko se mora otrok naučiti v šoli. DELO, 3.8.2019. URL: <https://www.delo.si/sobotna-priloga/ne-gre-le-za-to-koliko-se-mora-otrok-nauciti-v-soli-209967.html>

[5.] Rutar Ilc, Z. (2018). V šoli smo zato, da se učimo in da se imamo fajn. DELO, 23.2.2018. URL: <https://www.delo.si/sobotna/v-soli-smo-zato-da-se-ucimo-in-da-se-imamo-fajn.html>

[6.] Peklaj, C. in Pečjak, S. (2015). Psihosocialni odnosi v šoli. Znanstvena založba Filozofske fakultete Oddelek za psihologijo